

Ainevaldkond „Sotsiaained“

1.1 Sotsiaalvaldkondlik pädevus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamal viisil sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- 4) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- 6) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- 7) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- 9) hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

1.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht.

Ainevaldkonna õppeained on ajalugu, ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus ning valikaine on usundiõpetus. Ajalugu õpitakse alates 5.klassist, inimeseõpetust 2.klassist ning ühiskonnaõpetust 6.klassist. Usundiõpetust on võimalik õpetada valikainena kõigis kolmes kooliastmes. Õppeainete kavades esitatud taotletavaid õpitulemusi ja õppesisu koostades on aluseks võetud arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti ning aineti alljärgnevalt:

I kooliaste

inimeseõpetus – 2 nädalatundi

II kooliaste

ajalugu – 3 nädalatundi

inimeseõpetus – 2 nädalatundi

ühiskonnaõpetus – 1 nädalatund

III kooliaste

ajalugu – 6 nädalatundi

inimeseõpetus – 2 nädalatundi

ühiskonnaõpetus – 2 nädalatundi

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kooli õppekavas arvestusega, et taotletavad õpitulemused ning õppe- ja kasvatuseesmärgid oleksid saavutatud.

Inimeseõpetus (tavaklass)

2kl	3kl	5kl	6kl	7kl	8kl
1 t	1 t	1 t	1 t	1 t	1 t

Ajalugu (tavaklass)

5kl	6kl	7kl	8kl	9kl
1t	2 t	2 t	2 t	2 t

Ühiskonnaõpetus (tavaklass)

5kl	9kl
1 t	2 t

1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming.

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse,

nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmeis, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilaselkujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja ausust, hoolivust, vastutustunnet ning õiglust. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse osas.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidenteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktseptida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktseptitud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata naiste ja meeste ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa soolise võrdsuslikkuse edendamisele.

Valdkonnasisese lõimingu taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Tal on tõhusad oskused ja valmidus ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Õppesisu käsitluses teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatud.

Valdkonnasisene lõiming	Inimeseõpetus	Ajalugu	Ühiskonnaõpetus
Suhtub endasse ja teistesse positiivselt.	2kl Minu erinevused ja sarnanused teiste inimestega. 3kl Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. 5kl Murdeiga ja kehalised	Vana Kreeka 6 kl	Demokraatia 5 kl

	muutused 6kl Positiivne mõtlemine 7kl Inimese elukaar ja murdeea koht selles Inimese mina Inimene ja rühm 8kl Inimene, valikud ja õnn		
Arvestabkaasinimesi.	2kl Iga inimese väärtus. 3kl Minu ja teiste vajadused.Sõbrad. 5kl Turvalisus ja riskikäitumine 6kl Suhted teistega 7kl nimese elukaar ja murdeea koht selles Inimese mina Inimene ja rühm 8kl Turvalisus ja riskikäitumine	Maailma pärast Teistmaailma Sõda 9 kl	Kodanikuühiskond 9 kl
Lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest.	2kl Kodu traditsioonid. Perekond. 3kl Minu hea ja halb käitumine. Käitumisreeglid. 5kl Turvalisus ja riskikäitumine 6kl Suhted teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus 7kl nimese elukaar ja murdeea koht selles Inimese mina Inimene ja rühm 8kl Inimene, valikud ja õnn Tervis	Vana-Kreeka 6 kl	Õigusriik. 9 kl
Näebjamõistab ühiskonnast toimuvat.	2kl Vanemate ja teiste inimeste töö. Eesti – minu kodumaa. 3kl Raha. Küla, vald, linn, maakond. Eesti teiste riikide seas. 5kl Turvalisus ja riskikäitumine 6kl Suhted teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus 7kl Turvalisus ja riskikäitumine Inimese mina ja murdeea muutused 8kl Inimene, valikud ja õnn	Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. 9 kl	Eesti valitsemiskord 9 kl

1.4 Üldpädevuste kujundamine.

Inimeseõpetus

Kultuuri- ja väärtuspädevus ning sotsiaalne ja kodanikupädevus	1kl	2kl	3kl	4kl	5kl	6kl	7kl	8kl	9kl
Suutlikkus mõistahumanismi, demokraatia ja ühiskonnajätkusuutliku arengupõhimõtteid ning nende tomatetegutsemises juhendada.		Eesti – minu kodumaa	Eesti teiste riikide seas.		Keskkond ja tervis	Suhted teistega	Inimese elukaar ja murdeea koht selles Inimese mina ja murdeea muutused	Tervis Inimene, valikud ja õnn	
Lugupidav suhtumine erinevatesse maailmavaatelistes toekspidamistes.		Rahvakalendri tähtpäevad	Erinevate rahvaste tavad ja kombed		Murdeiga ja kehalised muutused	Suhted teistega	Inimese elukaar ja murdeea koht selles Inimese mina ja murdeea muutused	Inimene, valikud ja õnn	

Väärtussüsteemidemõistmine, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamine, oma valikute põhjendamine ning enda heaolu kõrval teiste arvestamine.		Minu erinevused ja sarnasused teiste inimestega	Igäühe individuaalsus ja väärtuslikkus		Murdeiga ja kehalised muutused	Suhted teistega	Inimese elukaar ja murdeea koht selles Inimese mina ja murdeea muutused	Turvalisus ja riskikäitumine	
Oskus seista vastu kesksete normide rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine.		Perekond. Pereliikmete tegevus ja rollid	Minu ja teiste vajadused		Turvalisus ja riskikäitumine Murdeiga ja kehalised muutused	Suhtlemine teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus	Inimene ja rühm Inimese mina Turvalisus ja riskikäitumine	Turvalisus ja riskikäitumine Suhted ja seksuaalsus	
Enesemääratluspädevus									
Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse.		Minu erinevused ja sarnasused teiste inimestega	Mina ja endasse suhtumine		Murdeiga ja kehalised muutused	Mina ja suhtlemine	Inimese mina Inimese elukaar ja murdeea koht selles	Turvalisus ja riskikäitumine Suhted ja seksuaalsus	
Järgida tervislikke eluviise.		Tervis. Tervislik eluviis	Vaimne ja füüsiline tervis.		Tervis Tervislik eluviis	Otsustamine ja konfliktid ning	Turvalisus ja riskikäitumine	Turvalisus ja riskikäitumine	

			Tervislik eluviis			probleemilahendus	mine Inimese mina ja murdeea muutused	mine Suhted ja seksuaalsus	
Lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.		Abisaamise võimalused	Lapse õigused ja kohustused		Haigused ja esmaabi Turvalisus ja riskikäitmine	Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus Positiivne mõtlemine	Inimese mina ja murdeea muutused Turvalisus ja riskikäitmine	Tervis Turvalisus ja riskikäitmine Suhted ja seksuaalsus	
Õpipädevus									
Kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades.		Aja planeerimine	Mäng ja töö. Õppimine. Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine		Tervislik eluviis	Mina ja suhtlemine	Inimene ja rühm	Turvalisus ja riskikäitmine	
Suhtluspädevus									
Kujundab suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades.		Minu erinevused ja sarnasused	Mina ja endasse suhtumine. Oma		Murdeiga ja kehalised muutused	Suhtlemine teistega	Inimene ja rühm Inimese	Turvalisus ja riskikäitmine	

<p>Oskus kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.</p>		<p>Asja väärtus ja hind</p>	<p>Eesti teiste riikide seas. Raha.</p>		<p>Tervis</p>	<p>Mina ja suhtlemine</p>	<p>Inimese mina Inimese elukaar ja murdeea koht selles Turvalisus ja riskikäitumine</p>	<p>Turvalisus ja riskikäitumine Suhted ja seksuaalsus Inimene, valikud ja õnn</p>	
<p>Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära).</p>		<p>Tervis. Terve ja haige inimene</p>	<p>Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis.</p>		<p>Tervislik eluviis</p>	<p>Suhtlemine teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus</p>	<p>Inimese mina Inimese elukaar ja murdeea koht selles Turvalisus ja riskikäitumine</p>	<p>Turvalisus ja riskikäitumine Suhted ja seksuaalsus Inimene, valikud ja õnn</p>	
<p>Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabealusel tõenduspõhiseid otsuseid.</p>		<p>Ohud kodus ja koduümbruses</p>	<p>Liiklusreeglid</p>		<p>Turvalisus ja riskikäitumine</p>	<p>Suhted teistega</p>	<p>Inimese mina Inimese elukaar</p>	<p>Turvalisus ja riskikäitumine</p>	

							ja murdeea koht selles	Suhted ja seksuaalsus Inimene, valikud ja õnn	
							Turvalisus ja riskikäitumine		
Ettevõtlikkuspädevus									
Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärged, genereerima ideid ning neid ellu viima.		Pereliikmete tegevus ja rollid. Kodused tööd.	Mäng, töö, õppimine. Tööjaotus		Kesk-kond ja tervis	Positiivne mõtlemine Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus	Turvalisus ja riskikäitumine	Tervis Inimene, valikud ja õnn	
Õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega.		Aeg ja planeerimine.	Vastutus. Oma kulutuste planeerimine		Turvalisus ja riskikäitumine	Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus	Turvalisus ja riskikäitumine	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	
Õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.			Eesti vabariik. Maakond. Linn.		Turvalisus ja riskikäitumine	Positiivne mõtlemine Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus	Turvalisus ja riskikäitumine Inimese mina ja murdeea muutuse	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	

Ajalugu

Kultuuri- ja väärtuspädevus ning sotsiaalne ja kodanikupädevus	5kl	6kl	7kl	8kl	9kl
Suutlikkus mõistata humanismi, demokraatiat ja ühiskonnajätkusuutliku arengupõhimõtteid ning nende toetamist ja edendamist.		Vana-Kreeka		Rahvuslus ja rahvusriigid	
Lugupidav suhtumine erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse.			Araablased.		
Väärtussüsteemide mõistamine, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamine, oma valikute põhjendamine ning enda heaolu kõrval teiste arvestamine.					Eesti Vabariik, Vabadussõda
Oskus seista vastu kesksete normide rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine.				Prantsuse revolutsioon	
Enesemääratluspädevus					
Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse.		Vana-Kreeka			

Järgida tervislikke eluviise.	Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu				
Lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.			Linnadjakaubandus		
Õpipädevus					
Kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades.					MaailmapärastTeist maailmasõda 1945-2000
Suhtluspädevus					
Kujundab suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades.		Vana-Kreeka			
Kujundab suutlikkus lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust.			Maailmvarauusajal (1492–1600)		
Kujundab suutlikkus kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust.				Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos.	Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine.
Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus					

Oskus kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.	Ajaarvamine ja ajalooallikad				
Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära).	Ajaarvamine ja ajalooallikad				
Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabealusel tõenduspõhiseid otsuseid.					Teine maailmasõda 1939–1945
Ettevõtlikkuspädevus					
Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärged, genereerima ideid ning neid ellu viima.				Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani.	Maailmapärast Teist maailmasõda 1945-2000
Õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega.			Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotusja linnad.		
Õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.		Vana-Rooma	Bütsants	Eesti Rootsi ja Vene riigikoosseisus	

Ühiskonnaõpetus

Kultuuri- ja väärtuspädevus ning sotsiaalne ja kodanikupädevus	5kl	9kl
Suutlikkumõistahumanismi, demokraatiaja ühiskonnajätkusuutlikuarengupõhimõtteinendestomategutsemisesjuhinduda.	Sotsiaalsed suhted	Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
Lugupidav suhtumine erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse.	Demokraatia	Kodanikuühiskond
Väärtussüsteemide mõistmine, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamine, oma valikute põhjendamine ning enda heaolu kõrval teiste arvestamine.	Demokraatia	Demokraatia
Oskus seista vastu kesksete normide rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine.	Demokraatia	Demokraatia
Enesemääratluspädevus		
Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse.	Demokraatia	Kodanikuühiskond
Järgida tervislikke eluviise.	Töö ja tarbimine	Majandus
Lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.	Töö ja tarbimine	Majandus
Õpipädevus		
Kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades.	Töö ja tarbimine	Majandus

Suhtluspädevus		
Kujundab suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades.	Demokraatia	Sotsiaalsed suhted
Kujundab suutlikkus lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust.	Meedia	Meedia
Kujundab suutlikkus kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust.	Demokraatia	Riik ja valitsemine
Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus		
Oskus kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.	Demokraatia	Eesti valitsemiskord
Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära).	Sotsiaalsed suhted	Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabealusel tõenduspõhiseid otsuseid.	Töö ja tarbimine	Majandus
Ettevõtlikkuspädevus		
Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärged, genereerima ideid ning neid ellu viima.	Töö ja tarbimine	Kodanikuühiskond
Õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega.	Demokraatia	Majandus
Õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.	Demokraatia	Demokraatia

**Lõiming teiste ainevaldkondadega.
Inimeseõpetus**

Lõiming teiste ainevaldkondadega	1kl	2kl	3kl	4kl	5kl	6kl	7kl	8kl	9kl
Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled									
Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt niisuliselt kui kirjalikult; lugesid ja mõista erinevaid tekste.		Mina ja minu pere.	Mina ja meie.		Tervislik eluviis	Mina ja suhtlemine	Inimese elukaar ja murde kohta selles Inimese mina ja murde muutused	Tervis Turvalisus ja riskikäitumine	
Õpilasi juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealaste õnnavarajaväljendusrikkast keeltingimise õigekeelsusnõudeid.		Mina ja tervis.	Mina ja tervis.		Keskkond ja tervis	Mina ja suhtlemine teistega	Inimese elukaar ja murde kohta selles	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	
Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirja oskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset.		Aeg ja asjad.	Teave ja asjad		Keskkond ja tervis	Suhtlemine teistega Suhted teistega	Inimese elukaar ja murde kohta selles	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	

								ne	
Täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama.		Eesti – minu kodumaa.	Naaberriiigid.		Tervislik eluviis	Suhted teistega Suhtlemine teistega	Inimese mina Inimese mina ja murdeea muutused	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	
Selgitatakse võrkeelsealgupäragamõisted, võrkeeleoskustarendatakse kalisamaterjaliotsimiseljamõistmist.			Teave ja asjad.		Tervislik eluviis	Suhted teistega Suhtlemine teistega	Inimese mina	Tervis Inimene, valikud ja õnn	
Matemaatika									
Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);		Aeg ja asjad.	Raha.		Murdeiga ja kehalised muutused Tervis	Suhtlemine teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus	Inimese elukaar ja murdeea koht selles	Tervis Inimene, valikud ja õnn	
Oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida.		Tervis. Tervislik eluviis.	Minu ja teiste vajadused.		Turvalisus ja riskikäitumine	Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus Positiivne mõtlemine	Turvalisus ja riskikäitumine	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	

Oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.		Asja väärtus ja hind.	Oma kuuuluste planeerimine.		Murdeiga ja kehalised muutused Tervis	Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus Positiivne mõtlemine	Inimese mina Inimese mina ja murdeea muutused	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	
Loodusained									
Õpitakse mõistma graafiliseasendimõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse;		Eesti – minu kodumaa.	Kodukoht: linn, küla, vald, maakond.		Keskkond ja tervis Tervis	Suhtlemine teistega Suhted teistega	Inimese elukaar ja murdeea koht selles Inimese mina ja murdeea muutused	Tervis Turvalisus ja riskikäitumine	
Õpitakse mõistma ühiskonnajätkusuutlikku säästlikkutarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.		Koduümborus. Ohud kodus ja koduümbuses.	Tervislik eluviis.		Keskkond ja tervis Turvalisus ja riskikäitumine	Suhtlemine teistega Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus	Inimese mina ja murdeea muutused	Tervis Inimene, valikud ja õnn Turvalisus ja riskikäitumine	
Kunstiained									
Käsitletakse Eesti, Euroopa ja		Eesti -	Eesti ja		Tervislik	Positiivne	Inimese	Tervis	

Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehaliseaktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil.		Tervislik eluviis. Aja planeerimine.	Liikumine ja sport.		Haigused ja esmaabi Keskkond ja tervis	Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus Suhtlemine teistega	Turvalisus ja riskikäitumine Inimese mina ja murdeamutused	Tervis Turvalisus ja riskikäitumine	
Arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.		Liikumine ja sport. Viisakas käitumine.	Vaimne ja füüsiline tervis.		Turvalisus ja riskikäitumine Tervis	Suhtlemine teistega Suhted teistega	Turvalisus ja riskikäitumine	Tervis Turvalisus ja riskikäitumine	

Ajalugu

Lõiming teiste ainevaldkondadega	5kl	6kl	7kl	8kl	9kl
Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled					
Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohasel tniisuuliselt kuikakirjalikult; lugedajamõista erinevaid tekste.		Vanad Idamaad			
Õpilasi juhita keel kasutamakohaseid keelevahendeid, ainealastsõnavarajaväljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.			Suured maadeavastused.		
Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirja oskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse					Maailmkahemaailmasõjavahel 1918–

omandi kaitset.					1939
Täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama.				Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine, sh kodukohas.	Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel.
Selgitatakse võõrkeelsealgupäragamõisteid, võõrkeeleoskustarendatakse kalisisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.			Eesti keskajal		
Matemaatika					
Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);	Ajaarvamine ja ajalooallikad				
Oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida.					Teine maailmasõda 1939–1945
Oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja järeldada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõistates sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.					Maailmapärast Teist maailmasõda 1945-2000
Loodusained					

Õpitakse mõistmalooduskeskkonnajageograafilise asendimõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse;			Araablased.	USA iseseisvumine	
Õpitakse mõistma ühiskonnajätkusuutlikku säästlikkutarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.					
Kunstiained					
Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.		Vana-Kreeka		Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul	
Tehnoloogia					
Kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise võimalusi ja ohte.					Maailmapärast Teist maailmasõda 1945-2000
Kujundatakse oskust rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundades.				Esimene maailmasõda	
Kujundatakse oskust kasutada tehnovahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.					

Kehaline kasvatus					
Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehaliseaktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil.		Vana Kreeka			
Arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.					

Ühiskonnaõpetus

Lõiming teiste ainevaldkondadega	5kl	9kl
Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled		
Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt niisuliselt kui kirjalikult; lugedaja mõista erinevaid tekste.	Demokraatia	
Õpilasi juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealaste õnnavarajaväljendusriikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.		Kodanikuühiskond
Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirja oskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset.		Kodakondsus.
Täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride		Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

erinevusi ning neist lugu pidama.		
Selgitatakse võrkeelsealgpäragamõisteid, võrkeeleoskustarendatakse kalisamaterjaliotsimisel ja amõistmisel.		
Matemaatika		
Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);	Töö jatabimine	Majandus
Oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida.		Kodanikuühiskond
Oskus loogiliselt arutada, põhjendada ja tõiendada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõistates sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.	Demokraatia	
Loodusained		
Õpitakse mõistma looduskeskkonnajageograafilise arengu mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastiku protsesse; majanduse ressursse;		
Õpitakse mõistma ühiskonnajätkusuutlikku säästlikku tarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku		Ühiskonna sotsiaalne struktuur

eluviisi väärtustamist.		
Kunstiained		
Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.		
Tehnoloogia		
Kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise ja kaasnevaid võimalusi ja ohte.	Meedia	
Kujundatakse oskust rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetilisele oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundades.		Riik ja valitsemine
Kujundatakse oskust kasutada tehnovahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.	Meedia	
Kehaline kasvatus		
Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehaliseaktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil.		

Arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.		Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
--	--	--------------------------------

1.5 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaalsed	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	1	2	3	
Kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus.				
		Diskussioon Minu erinevused ja sarnasused teisteinimestega	Diskussioon Lapse õigised ja kohustised	Vene keel
		Sportivõistlused Liikumine ja sport	Vestlus Tervis. Inimene. Hügieen.	kehaline kasvatus loodusõpetus
Tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga aenimseotud aineid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi.				
		Vanemate kaasamine tundi Vanemate ja teiste inimeste töö		Vene keel
			Ekskursioon Meie linn. Töökohad ja	Eesti keel Vene keel

			elukutsed.	Loodusõpetus
		Naitus Vanemate ja teiste inimeste töö		Kunst
Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.				
			Vestlus Õppimine. Tööjaotus.	Vene keel
		Praktiline töö Kodused tööd		Tööõpetus

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
Kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus.				
			Mina ja suhtlemine (elukutsed, teadmised ja oskused) Suhtlemine teistega (aja ja kulutusteplaneerimine)	Ühiskonnaõpetus

			<p>rahakasutamine, laenamine ja säästmise)</p> <p>Konfliktid (ühiselu reeglid, seadused, kooli kodukord, õiguskord, ühiskonna turvalisusega seotud institutsioonid)</p> <p>Otsustamine ja probleemilahendus (õiguste, kohustuste vastutustasakaal, ühiselu turvalisust tagavad seadused).</p> <p>Positiivne mõtlemine (eesmärkide püstitamine ja ressursside hindamine).</p>	
		Tervis (kehalise aktiivsuse mõjutervisele)		Kehaline kasvatus
Tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga seotud aenimiseotud aemetid, erialasid ja edasiõppimise võimalusi.				
			Suhtlemine teistega (Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad, võrdõiguslikkus).	Ühiskonnaõpetus
		Keskkondjatervis (elu mitmekesisusmaal, elukeskkonnad Eestis)		Loodusõpetus
			Konfliktid (rahvatarkused, noortekirjanduse näited).	Eesti keel ja kirjandus
Kujundatakse arusaama				

ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.				
			Suhtedteistega (erinevate rahvaste ja riikide tavad, kombed, seadused).	Võõrkeeled
			Suhtlemine teistega (eakohased kodanikualgatuse võimalused). Suhtedteistega (eakohased kodanikualgatuse võimalused, koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused) Suhtedteistega (sotsiaalsed rühmad ühiskonnas, Eestisja kodukohaselavad rahvarühmad, sooline võrdõiguslikkus, rahvusvähemused, sallivus, inimõigused).	Ühiskonnaõpetus

Ajalugu	5	6	Teised ainevaldkonnad
Kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus.		Muinaeaeg tutvub muuseumitöötaja ametiga. Vana Kreeka	

		kohtuniku, advokaadi ja juristi elukutsetega Tutvumine.	
		Vanad Idamaad funktsionaalne lugemine	Vene keel
	Ajaarvamine ja ajalooallikad üriku teksti koostamine. Arhiivid ja muuseumid. arhiiv, Oskar Lutsu majamuuseum. Mõisted	Vana Rooma mõisted	Eesti keel
			Võõr keel
		Vanad Idamaad töö ajateljega.	matemaatika
			inimeseõpetus
			muusika
	Ajaarvamine ja ajalooallikad muuseumid Eestis ja maailmas, Maal „Mona Lisa“, ja kuntsnik J. Köler. Tutvumine		kunst
			tööõpetus
			kehaline kasvatus
Tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga enim seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi.			

			Vene keel
		Vanad Idamaad	Eesti keel
		mõisted	
			Võõr keel
	Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu töö diagrammiga.	Vanad Idamaad töö diagrammiga.	matemaatika
			inimeseõpetus
			muusika
			kunst
			tööõpetus
			kehaline kasvatus
Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.			
			Vene keel
	Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu mõisted	Vana Rooma mõisted	Eesti keel
			Võõr keel
			matemaatika
			inimeseõpetus
			muusika
			kunst
			tööõpetus
			kehaline kasvatus
		Muinaaeg	Loodusõpetus

		muinasajal kütitud loomad. Ühised mõisted	
		Vanad Idamaad Töö kardiga.	Geograafia

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
	Töö ja tarbimine tervisenõuded. Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika
		kunst
	Töö ja tarbimine töökultuur, tööohutus. Tutvumine.	tööõpetus
		kehaline kasvatus
Tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga enim seotud aineid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi.		
		Vene keel

		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
	Töö ja tarbimine asula elukeskkonnana.	Loodusõpetus

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
	7	8	9	
Inimeseõpetus				
Kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus.				

		Tervis (toiduga seotud rahva pärimused tootmisega seotud folkloor, vanasõnad, mõistatused). (eestlaste tunnete sõnavara, vanasõnad).		Eesti keel
	Inimese elukaar ja murdeea kohtselles (sotsiaalsed institutsioonid, mis tegelevad ja vastutavad inimeste turvalise arengu eest, valimisõigus. Iseseisev toimetulek, vastutus).	Tervis (meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid). (käitumine kriisi-olukorras, Eesti toit, tarbijaõigused).		Ühiskonnaõpetus
		Tervis (arv näitajate lugemine, diagrammide koostamine ja analüüs).		matemaatika
	(inimese areng, pärilikkus).	Tervis (inimese elundkondade anatoomia, talitlus ja tervishoid, enamlevinud haigused, SVH, kasvajate riskitegurid ja ennetamine, vaksineerimine, immuunsus). (seedeelundkonna ehitus ja talitlus, hammaste ehitus, haigused ja tervishoid, diabeet, SVH, osteoporoos, kas-vajad). (närvüsteemi ja aju ehitus, tervishoid)		Bioloogia
		Tervis (Eesti põllumajandus, mahe-toit).		Geograafia
		Tervis (kehalise aktiivsuse mõju tervisele)		kehaline kasvatus

		(kehaline aktiivsus ja vaimne tervis, stressi ennetaja ja leevendaja)		
Tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga seotud aenimseotud ametiteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi.				
		Inimene ja valikud (CV, avalduse jt ametlike kirjade koostamine, eneseanalüüsi kirjutamine, eneseesitlus).		Eesti keel
	(õiguste, kohustuste ja vastutuse osakaal, valikud, seadusandlus).	Inimene ja valikud (eesmärkide seadmine, enesearendamine, iseseisev toimetulek õppimisvõimalused. Eesti haridussüsteem, välisriiki õppima minek, vahetõpilased, organisatsioonid, töötus, tööturg, eelarve, tööhõive, ettevõtlus).		Ühiskonnaõpetus
	(silmapaistvadisikud kodukohas, Eestis ja maailmas),			Ajalugu
Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärjedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.				
	(seaduskui regulatsioon, riigi ja KOV juhtimisstruktuurid, kohustused, vastutus, võim, võimu kuritarvitamine, korruptsioon, meedia roll ühiskonna juhtimises ja läbipaistvuses, erinevused	Tervis (abistamisega ja kriisidega seotud institutsioonid, riigi ja KOV ülesanded kriisiolukordade lahendamisel, kooli kriisiplaan, evakueerumine.		Ühiskonnaõpetus

	sotsiaalsete rühmade vahel, soolist võrdõiguslikkus).	Sotsiaal-reklaamide, kampaaniate eesmärk ja mõju, sotsiaalne surve, grupi mõju)		
--	---	---	--	--

Sotsiaallained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	7	8	9	
Kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus.				
				Vene keel
				Eesti keel
				Võõr keel
				matemaatika
			Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939	inimeseõpetus
			Küsimustik temal	
				muusika
				kunst
	Bütsants kaardi tundmine, kaardipassi kasutamise oskus			Loodusõpetus
				kehaline kasvatus
Tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga enim seotud aineid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi.				

		USA iseseisvumine funktsionaalne lugemine		Vene keel
	Keskaja ülikoolid ja teadus Mõisted	USA iseseisvumine Mõisted-		Eesti keel
				Võõr keel
				matemaatika
				inimeseõpetus
				muusika
	Eesti keskajal arhitektuuriajalugu (kirikud kui sakraalehitised) Tutvumine.			kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus
Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.				
	Araablased funktsionaalne lugemine			Vene keel
		Prantsuse revolutsioon ja		Eesti keel

		Napoleoni ajastu mõisted		
				Võõr keel
	Suuredmaadeavastused			matemaatika
	oskus probleeme püstitada			
				inimeseõpetus
				muusika
				kunst
	Maailmvarausajal (1492–1600)			joodusõpetus
	füüsika rakendamine tehnika arengus Ühised mõisted			
				kehaline kasvatus

Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
Tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga enim seotud aineid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi.		

		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
	Majandus statistilise materjali analüüs	matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
	Majandus Ühised mõisted	geograafia

Läbiva teema „Keskond ja jätkusuutlik areng” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	1	2	3	
Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.				
			Klassiõhtu läbiviimine Vaba aeg. Meeskonnatöö.	Vene keel
		Integreeritud tund Ohud kodus, koduümbruses, koolis	Rollimängud Tervis. Liiklusmärgid.	loodusõpetus
		Mängud Tervis, ohutu liikumine ja liiklemine, liiklusmärgid		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi				

keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.				
		Tervis (ohutu liikumine ja liiklemine)		kehaline kasvatus
		Turvalisusjariskikäitumine (meediaja teave)		Ühiskonnaõpetus
		Tervis (eneseväljendustoetavad tegevused)		Kunst

Ajalugu	5	6	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.			
		Vana Rooma funktsionaalse lugemise oskus.	Vene keel
			Eesti keel
			Võõr keel
		Vana Rooma skeemi koostamisel kasutada erinevaid kujundeid – ring, ristkülik, ruut. Saab küsida ümbermõõdu ja pindala valemeid.	matemaatika

			inimeseõpetus
			muusika
			kunst
			tööõpetus
			kehaline kasvatus
		Vanad Idamaad suured jõed, Lähis-Ida kaart. Vana Kreeka Kreeka geograafilised objektid. Kreeka geograafilised objektid. Vana Rooma Vahemere piirkond Puunia sõdade ajal. Töö kardiga.	geograafia

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika

	Töö ja tarbimine ohutusnõuded, teema avamine omaloomingus.	kunst
	Töö ja tarbimine tootmise mõju keskkonnale.	tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	7	8	9	
Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.				
		Turvalisusjariskikäitumine (noorte-kirjandus).		Eesti keel
		Tervis (arvnäitajate lugemine, diagrammide koostamine ja analüüs).		matemaatika
		Tervis (meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid). Turvalisusjariskikäitumine (vabatahtlik tegevus, noorte osalemis-võimalused, ühiskonnaliikmete õigused,		Ühiskonnaõpetus

		seadus-andlus, elanike turvalisuse tagamine, veebiturvalisus). (ühiskonnaliikmeteõigused, seadusandlus, uimastikuriteod, uimastite kasutamisest tingitud majanduslikud kahjud, statistika).		
		Tervis (inimese elundkondade anatoomia, talitus ja tervishoid, enamlevinud haigused, SVH, kasvajate riskitegurid ja ennetamine, vaksineerimine, immuunsus). Turvalisusjariskikaitumine (aju ja närvisüsteem, talitluse regulatsioon).		Bioloogia
		Tervis (kehalise aktiivsuse mõju tervisele)		kehaline kasvatus

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	7	8	9	
Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.				
	Eesti keskajal			Vene keel

	eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine			
		Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus mõisted	Maailma pärast Teist maailmasõda 1945-2000 mõisted	Eesti keel
				Võõr keel
		Saksamaa ühendamine töö diagrammiga.		matemaatika
				inimeseõpetus
				muusika
	Tehnika ja meditsiin tehnikasaavutuste joonistamine Bütsantsi Ühised mõisted.			kunst
	Eesti keskajal- taimestik ja loomastik Ühised mõisted.			loodusõpetus
				kehaline kasvatus
	Linnad ja kaubandus atlase ja kaardi kasutamine. Suured maadeavastused Töö kardiga.	Eesti 17. ja 18. sajandil. Eesti 18. sajandil Töö kardiga.	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 Diktatuurid	Geograafia

			Euroopas. Töö kardiga.	
		Kodusõda Inglismaal. absolutism, parlamentarism Ühised mõisted		Ühiskonnaõpetus

Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	1	2	3	
Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud.				
		Integreeritud tund Riigi ja kodukoha sümbolid		Vene keel Eesti keel Loodusõpetus Muusika Kunst kehaline kasvatus
			Näitus Rahvuskikud mustriid ja motiivid	tööõpetus
			Rahvamängud Erinevate rahvaste tavad ja kombed	kehaline kasvatus

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid	Teised
---------------	---------	--------

				ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
Toetatakse õpilasekujunemistaktiivseksning vastutustundlikukskogukonna- jaühiskonnaliikmeks, kesmõistabühiskonnatoimimise põhimõtteidjamehhanismeningkodanikualgatusetähendust, on ühiskondalõimitud.				
			<p>Suhted teistega (eakohased kodanikualgatused, võimalused, koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused).</p> <p>Suhted teistega (sotsiaalsed rühmad ühiskonnas, Eestis ja kodukohas elavad rahvarühmad, sooline võrdõiguslikkus, rahvusvähemused, sallivus, inimõigused).</p> <p>Konfliktid (ühiselu reeglid, seadused, kooli kodukord, õiguskord, ühiskonna turvalisusega seotud institutsioonid)</p> <p>Otsustamine ja probleemilahendus (õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal, ühiselu turvalisust tagavad seadused).</p>	Ühiskonnaõpetus

			Positiivne mõtlemine (eesmärkide püstitamine ja ressursside hindamine).	
		Murdeiga ja kehalised muutused (inimene) Turvalisus ja riskikäitumine (kesknärvisüsteemi ehitus ja talitus). Keskkond ja tervis (elu mitmekesisus maal, elukeskkonnad Eestis)		Loodusõpetus
			Konfliktid (rahvatarkused, noortekirjanduse näited).	Eesti keel ja kirjandus
			Suhted teistega (erinevate rahvaste ja riikide tavad, kombed, seadused).	Võõrkeeled

Sotsiaalained			
Ajalugu	5	6	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemistaktiivseksningvastutustundlikuksk ogukonna- jaühiskonnaliikmeks, kesmõistabühiskonnatoimimisepõhimõtteidjamehhanismeningkodanikualgatusetähendust, on ühiskondalõimitud.			
			Vene keel
			Eesti keel

			Võõr keel
			matemaatika
			inimeseõpetus
			muusika
		Vana Kreeka Ateena akropol, skulptuur. Ühised mõisted	kunst
			tööõpetus
			kehaline kasvatus
		Vanad Idamaad Ühised mõisted	Loodusõpetus

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemistaktiivseksningvastutustundlikukskog ukonna- jaühiskonnaliikmeks, kesmõistabühiskonnatoimimisepõhimõtteidjamehhanis meningkodanikualgatusetähendust, on ühiskondalõimitud.		
		Vene keel
	Sotsiaalsed suhted Mõisted	Eesti keel
		Võõr keel
	Sotsiaalsed suhted statistilised materjalid. Demokraatia statistiline materjal.	matemaatika
	Sotsiaalsed suhted suhted teistega.	inimeseõpetus

	Ühised mõisted	
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
	Demokraatia asula elukeskkonnana.	Loodusõpetus

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	7	8	9	
Toetatakse õpilasekujunemistaktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonnatoimimise põhimõtteid ja mehhanismene ning kodanikualgatusetähendust, on ühiskondalõimitud.				
	Inimese elukaar ja murdeea koht selles (õiguste, kohustuste ja vastutuse osakaal, valikud, seadusandlus). Inimese mina (eesmärkide seadmine, enesearendamine, iseseisev toimetulek, turvalisus, seadusandlus). Inimene ja rühm	Tervis (meedia ja teave) Turvalisus ja riskikäitumine (vabatahtlik tegevus, noorte osalemis-võimalused, ühiskonnaliikmete õigused, seadus-andlus, elanike turvalisuse tagamine, veebiturvalisus).		Ühiskonnaõpetus

	(rahvusvähemused, sallivus, inimõigused, seadusandlus, lapse õigused ja lastekaitse, õiguste ja kohustuste ning vabaduse ja vastutuse seos).			
	Inimene ja rühm (rahvapärимused, vanasõnad jms).	Turvalisus ja riskikäitumine (noorte-kirjandus)		Eesti keel ja kirjandus
	Inimene ja rühm (erinevate rahvaste ja riikide tavad, kombed, seadused).			Võõr keel
	Inimese elukaar ja murdeea koht selles (silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis ja maailmas),			Ajalugu
	Inimene ja rühm (etikett, meeskonna juhtimine).			tööõpetus

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	7	8	9	
Toetatakse õpilasekujunemistaktiivseksningvastutustundlikukskogukonna- jaühiskonnaliikmeks, kesmõistabühiskonnatoimimise põhimõtteidjamehhani smeningkodanikualgatusetähendust, on ühiskondalõimitud.				
	Keskaja eluolu ja maailmapilt. Suuline ja kirjalik			Vene keel

	loominguline eneseväljendus Frangi riik eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine			
		Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul mõisted	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 mõisted	Eesti keel
	Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel Euroopa keeled			Võõr keel
	Keskaja eluolu ja maailmapilt. naturaalmajanduse kaubavahetuse arvutamine		Maailma pärast Teist maailmasõda 1945-2000 arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid).	matemaatika
				inimeseõpetus
				muusika
		USA iseseisvumine filmikunst, barokiajastu rõivakunst, arhitektuur.	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 töö fotodega.	kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus

		I maailmsõda Töö kardiga	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 Euroopa kaart. Maailma pärast Teist maailmasõda 1945-2000 Euroopa riigid, pealinnad. Töö kardiga	Geograafia
--	--	------------------------------------	--	------------

Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonnatoimimise põhimõtteid ja ehanismeni kodanikualgatuse tähendust, on ühiskondalõimitud.		
	Kodanikuühiskond mõisted	Vene keel Eesti keel
		Võõr keel
	Ühiskonna sotsiaalne struktuur statistiliste andmete kasutamine	matemaatika
	Ühiskonna institutsiooniline struktuur inimene ja sotsiaalne käitumine	inimeseõpetus

	Ühised mõisted	
		muusika
	Ühiskonnainstitutsiooniline struktuur Altruism Tutvumine.	kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
	Demokraatia demokraatia ja diktatuuri võrdlus Ühised mõisted	Ajalugu
	Demokraatia „Kaardiõpetus“ all trüki- ja arvutikaardid	Geograafia

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaalsed	Klassid			Teised ainevaldkonnad
	1	2	3	
Inimeseõpetus				
Toetatakse õpilasekujunemiskultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osainimestemõtte- ja käitumislaadikujundajanajakultuuridemuutumistajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuridest				

mekesisusestjakultuurigamääratu delupraktikaeripärast.				
			Õppekäik Minu linn	Loodusõpetus Vene keel Eesti keel
		Rahva kalendri tähtpäevad (teemakohased laulud, laulumängud, tantsid)	Integreeritud tund Eesti tavad ja kombed	Muusika Kehaline kasvatus Eesti keel
		Naitus (tähtpäevade kohta kunstitööd)	Gruppitöö Käitumisreeglid	Kunst Tööõpetus

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
Toetatakse õpilasekujunemiskultuuriteadlik uksinimeseks, kesmõistabkultuuri osainimestemõtte- ja käitumislaadikujundajanajakultuuridemuutumistajaloovältning kellelonettekujutuskultuuridemit mekesisusestjakultuurigamääratu delupraktikaeripärast.				
		Murdeiga ja kehalised muutused (inimene)		Loodusõpetus

Ajalugu	5	6	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemiskultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõis tabkultuuriosainimestemõtte- ja käitumislaadikujundajana ja kultuuridemuutumistajalo ovältelningkellelonettekujutuskultuuridemitmekesisuse stjakultuurigamääratud elupraktikaeripärast.			
	Rüütel Roland. Funktsionaalne lugemine		Vene keel
	Frangi riik. eepos „Kalevpoeg“, müüdid, kangelased. Diskussiooni reeglid.		Eesti keel
			Võõr keel
	Aja mõõtmine. Positiivsed ja negatiivsed arvud – töö ajateljega. Vana-Egiptus. Püramiid.	Muinaaeg töö ajateljel, positiivsed ja negatiivsed arvud.	matemaatika
			inimeseõpetus
			muusika
	Vana-Rooma. Skulptuur Kapitoliumi emahunt, Rooma foorum, fresko, skulptuur.	Vanad- Idamaad tsikuraat.	kunst
			tööõpetus
		Vana Kreeka. Olümpiamängud erinevad spordialad	kehaline kasvatus

		olümpiamängudel. Vana Rooma Kehaline kasvatus: füüsiline treening kui osa kasvatusesest.	
	<p>Vana-Egiptus. Egiptuse kaart – Niilus, Vahemeri.</p> <p>Vana-Kreeka. Balkani ps, Ateena linn, Egeuse meri, Vahemeri, Kreeta saare kaardil näitamine.</p> <p>Vana-Vene riik. Skandinaavia ps, Läänemeri, Briti saared, Gröönimaa, Ameerika. „Varjaagide tee“, Vana-Vene riik, Kiiev. Töö kargiga-</p>	<p>Esimene maailmasõda Euroopa kaart I maailmasõja ajal. Töö kardiga.</p>	Geograafia
	<p>Vana-Kreeka. demokraatia ja kodaniku olemus. Ühised mõisted</p> <p>Islami tekkimine. Religioonide islam ja kristlus tutvustamine.</p>		Ühiskonnaõpetus
		Mesopotaamia Lähis-Ida kaart.	Geograafia

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse		

õpilasekujunemiskultuuriteadlikuksinimeseks,kes mõistabkultuuri osainimestemõtte- jakäitumislaadikujundajanajakultuuridemuutumist ajaloovältelningkellelonettekujutuskultuuridemitm ekesisusestjakultuurigamääratudelupraktikaeripära st.		
	Sotsiaalsed suhted Funktsionaalne lugemine	Vene keel
	Sotsiaalsed suhted Mõisted.	Eesti keel
		Võõr keel
	Töö ja tarbimine statistilise materjali kasutamine	matemaatika
	Sotsiaalsed suhted Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet” käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaalsed	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	7	8	9	
Toetatakse õpilasekujunemiskultuuriteadlikuksinimeseks,kesmõistabkultuuri osainimestemõtte-				

jakäitumislaadikujundajanajakultuuridemuutumistajaloovältelningkellelonettekujutuskultuuridemitmekesisusestjakultuurigamääratudelupraktikaeripärast.				
	Inimene ja rühm (rahvusvähemused, sallivus, inimõigused, seadusandlus, lapse õigused ja lastekaitse, õiguste ja kohustuste ning vabaduse ja vastutuse seos).	Tervis (meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid).		Ühiskonnaõpetus
	Inimene ja rühm (rahvapärимused, vanasõnad jms).			Eesti keel
	(erinevate rahvaste ja riikide tavad, kombad, seadused).			Võõr keel
	(etikett, meeskonna juhtimine).			tööõpetus

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	7	8	9	
Toetatakse õpilasekujunemiskultuuriteadlikuksinimeseks,kesmõistabkultuuriosainimestemõttejakäitumislaadikujundajanajakultuuridemuutumistajaloovältelningkellelonettekujutuskultuuridemitmekesisusestjakultuurigamääratudelupraktikaeripärast.				
	Vana – Vene riik	Rahvuslus ja rahvusriigid		Vene keel

	kirillitsa, vene tähestik Ühised mõisted.	Teadus ja kultuur		
				Eesti keel
				Võõr keel
		Prantsuse revolutsioon Töö sektor-diagrammidega.	Teine maailmasõda 1939-1945. arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid).	matemaatika
			Опросник по теме	inimeseõpetus
				muusika
	Vana – Vene riik Vene ja Bütsantsi kultuuri sarnasused, ikoonimaal Ühised mõisted		Eesti Vabariigi kirjandus, muusika, sport, kunst, teadus (keemia, füüsika, bioloogia) 1920.–1930. aastail. Ühised mõisted	kunst
	Vana – Vene riik loodusolud ja inimasustuse teke Ühised mõisted.			Loodusõpetus
				kehaline kasvatus
	Kirik keskajal Vahemere-piirkond, atlase kasutamine Eesti 16. sajandil Eesti kaart	Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus rannarootslased, ingerisoomlased, vene kogukond Peipsi läänekaldal, Eesti kaart. USA iseseisvumine 13 inglise kolooniat, Kolumbuse merereis	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 Euroopa kaart enne II maailmasõda. Töö kardiga.	Geograafia

		Töö kardiga		
		Kultuur helio- ja geotsentriline maailmapilt, teleskoop, lääts, Newtoni seadused, tõus ja mõõn. Ühised mõisted.	Maailma pärast Teist maailmasõda 1945-2000 tuumapommi ehitus. Ühised mõisted.	Füüsika
		Kultuur seltsid, sugukonnad, liigid, ladinakeelsed nimetused taimedel ja loomadel. Ühised mõisted.		Bioloogia

Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemiskultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuriosainimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuridemuutumis tajalooväitlningkellelonettekujutuskultuuridemit mekesisusest ja kultuurigamääratudelupraktikaerip ärast.		
		Vene keel
	Kodanikuühiskond Mõisted.	Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
	Ühiskonnasotsiaalstruktuur	Ajalugu

	äärmuslikud liikumised, seisuslik ühiskond, colonialism Ühised mõisted	
--	--	--

Läbiva teema „Teabekeskond” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	1	2	3	
Toetatakse õpilasekujunemist infoteadlikuks inimeseks, kestajubjateadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab sedakriitiliselt analüüsida ja sellest toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas oma maksvõetud kommunikatsioonieetikast.				
		Anketeerimine Aja planeerimine “Mina ja arvuti”		Vene keel
			Tund arvutiklassis Turvaline käitumine mediakeskkonnas	Vene keel Eesti keel
			Pangakaardi disainimine Raha	kunst
			Praktiline töö Reklaam	tööõpetus

Läbiva teema „Teabekeskond” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalsed	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
Toetatakse õpilasekujunemistinfoteadlikuks inimeseks, kestajubjateadvustab ümbritsevatinfokeskkondaningsuudabsedakriitiliseltanalüüsidaajasellestoimidaolenevaltomaeesmärikidestningühiskonnasomaksvõetudkommunikatsioonieetikast.				
		Turvalisus ja riskikäitumine (meedia ja teave)	Suhtlemine teistega (raamatukogu, internet, ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon, teadlik infotarbimine ja -edastamine), eesti keel ja kirjandus (telefonivestlus: alustamine, lõpetamine; suhtlemine virtuaalkeskkonnas, privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika)	Ühiskonnaõpetus

Ajalugu	5	6	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemistinfoteadlikuksinimeseks, kestajubjateadvustab ümbritsevatinfokeskkondaningsuudabsedakriitiliseltanalüüsidaajasellestoimidaolenevaltomaees		Muinsaaeg info iseseisev otsing ja analüüs ja vormistamine	

märkidestning ühiskonnasomaks võetud kommunikatsioonieetik ast.			
		Vanad Idamaad Funktsionaalne lugemine.	Vene keel
	Vana-Kreeka. Vana-Kreeka teater, tragöödiad ja komöödiad. Tutvutamine.	.Vana Kreeka. Teater Teatrid Eestis. Tutvutamine.	Eesti keel
			Võõr keel
		Vana Kreeka Pythagorase teoreem. Ühised mõisted	matemaatika
		Vana Kreeka Hippokratese vanne. Ühised mõisted	inimeseõpetus
			muusika

	<p>Arheoloogia. Vana-Hiina terrakotasõdurid, arheoloogide poolt tehtavad välja kaevamiste joonised.</p> <p>Vana-Kreeka.vaasimaal.</p> <p>Ühised mõisted</p>		kunst
			tööõpetus
			kehaline kasvatus
	<p>Vana-Kreeka. religioon ja selle olemus. Ühised mõisted</p>		Ühiskonnaõpetus
	<p>Frangi riik. Frangi riigi kaart. Töö kardiga.</p>		Geograafia
	<p>Tehnika areng. Leiutaja James Watt. aurumasina tööpõhimõte, aurik, aurivedu. Ühised mõisted</p>	<p>Mesopotamia suured jõed, Egiptuse ja Mesopotaamia geograafilised objektid. Ühised mõisted</p>	Loodusõpetus

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist info teadlikuks inimeseks, kestajubjateadvustab		

ümbritsevatinfokeskkondaningsuudabsedakriitiliseltanalüüsidajasellestoimidaolenevaltomaeesmärkidestning ühiskonnasomaksvõetudkommunikatsioonieetikast.		
		Vene keel
		Eesti keel
	Sotsiaalsed suhted „Riigid ja nende kultuur“ all Eesti naaberriigid. Mõisted	Võõr keel
		matemaatika
	Meedia Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
	Sotsiaalsed suhted planeet Maa. Tutvumine.	Loodusõpetus

Läbiva teema „Teabekeskond” käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaalsed	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	7	8	9	
Toetatakse õpilasekujunemistinfoteadlikuksinimeseks, kestajubjateadvustab ümbritsevatinfokeskkondaningsuudabsedakriitiliseltanalüüsidajasellestoimidaolenevaltomaeesmärkidestning ühiskonnasomaksvõetudkommun				

ikatsiooneetikast.				
		Suhted ja seksuaalsus (EU, riiklikud ja KOV tegevused, projektid, kampaaniad).		Ühiskonnaõpetus
		Suhted ja seksuaalsus (mehe ja naise suguelundkonna ehitus ja talitlus, viljastumine ja loote areng, inimese areng).		Bioloogia
		Suhted ja seksuaalsus (armastuse, seksuaalsuse ja suhete teemalised teosed, noorte-kirjandus)		Eesti keel ja kirjandus

Sotsiaalsed	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	7	8	9	
Toetatakse õpilasekujunemistinfoteadlikuks inimeseks, kestajubjateadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab edastada riitiliselt analüüsida ja sellest toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas osavõetud kommunikatsiooni eetikast.				
	Reformatsioon funktsionaalne lugemine			Vene keel
		Euroopa riigid ja rahvad 17. ja 18. sajandil. „Henriku Liivimaa kroonika“.		Eesti keel

		Mõisted.		
		USA iseseisvumine USA osariigid. Ühised mõisted		Võõr keel
		Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas ajatelje koostamine ja arvvaartused.	Eesti Vabariik Töö diagrammiga.	matemaatika
				inimeseõpetus
				muusika
		Euroopa riigid ja rahvad 17. ja 18. sajandil. Versailles' loss Venemaa 18. sajandil Peeter Pauli kindlus, fotod Peterburist. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul Ühised mõisted	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 töö karikatuuridega. töö fotodega.	kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus
	Bütsants Töö kardiga.	Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas maadeavastused, Euroopa kaart 1648.	Teine maailmasõda 1939-1945.	Geograafia

		Töö kardiga.	Euroopa kaart 1939-45. MRP Euroopa kaardil. Maailma pärast Teist maailmasõda 1945-2000 Töö kardiga.	
		Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas tomat, kartul, mais, kakao. Ühised mõisted		Bioloogia
		Euroopa riigid ja rahvad 17. ja 18. sajandil. alkeemia tähendus. Ühised mõisted Esimene maailmasõda mürkgaasi kasutamine. Ühised mõisted	Eesti Vabariik põlevkivitööstus . Ühised mõisted	Keemia

Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemistinfoteadlikuksinimeseks, kestajubjateadvustab ümbritsevatinfokeskkondaningsuudabsedakriitiliseltanalüüsida		

jasellestoimidaolenevaltomaeesmärkidestning ühiskonnasomaksvõetudkommunikatsioonieetikast.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
	Meediajateave tulude ja kulude arvutamine, andmete teisendamine	matemaatika
	Ühiskonna sotsiaalne struktuur inimestevahelised suhtled Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	1	2	3	
Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.				
		Kodused tööd (praktilised ülesanded ja vestlus)		vene keel tööõpetus

			Kohaliku omavalitsuse koduleheküljega tutvumine Minu kodumaa	eesti keel loodusõpetus
--	--	--	--	----------------------------

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.				
		Turvalisus ja riskikäitumine (meedia ja teave)		Ühiskonnaõpetus

Ajalugu	5	6	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.			

		Vanad Idamaad ilukirjanduse lugemine ja analüüs	Vene keel
	Ristisõjad. tabeli koostamine, töö allikaga.		Eesti keel
			Võõr keel
		Vana Egiptus Ühised mõisted aritmeetika, geomeetria, püramiidid.	matemaatika
			inimeseõpetus
			muusika
			kunst
			tööõpetus
			kehaline kasvatus
			Infirmaatika
		Vanad- Idamaad päikesekalender. Tutvutamine.	Loodusõpetus

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes		

tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.		
		Vene keel
	Töö ja tarbimine mõisted	Eesti keel
		Võõr keel
	Töö ja tarbimine kulude planeerimine, kell ja kalender.	matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon” käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	7	8	9	
Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.				

	Turvalisus ja riskikäitumine (kesknärvisüsteemi ehitus ja talitus).	Tervis (inimese elundkondade anatoomia, talitus ja tervishoid, enamlevinud haigused, SVH, kasvajate riskitegurid ja ennetamine, vaksineerimine, immuunsus). Suhted ja seksuaalsus (mehe ja naise suguelundkonna ehitus ja talitus, viljastumine ja loote areng, inimese areng).		Loodusõpetus, bioloogia
		Tervis (arv näitajate lugemine, diagrammide koostamine ja analüüs).		Matemaatika
		Suhted ja seksuaalsus (armastuse, seksuaalsuse ja suhete teemalised teosed, noorte-kirjandus)		Eesti keel ja kirjandus
	Turvalisus ja riskikäitumine (kooli sisekord, seadusandlus).	Tervis (meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid). Suhted ja seksuaalsus (EU, riiklikud ja KOV tegevused, projektid, kampaaniad).		Ühiskonnaõpetus
	Turvalisus ja riskikäitumine (ohutu liikumine ja liiklemine, kehalise aktiivsuse mõju tervisele)			kehaline kasvatus

Sotsiaalsained	Klassid	Teised ainevaldkonnad
-----------------------	---------	-----------------------

Ajalugu	7	8	9	
Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.				
			Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 Nõukogude Liidus kasutatavad terminid.	Vene keel
			Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 Mõisted.	Eesti keel
				Võõr keel
	Tehnika ja meditsiin ajamõõtmine, ajaühikud			matemaatika
				inimeseõpetus
				muusika
		Teadus ja kultuur barokkarhitektuur ja maalikunst. Rokokoo. Ühised mõisted		kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus
		Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul		Füüsika

		elektri kasutamine, aurumasina tööpõhimõte		
--	--	--	--	--

Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
		inimeseõpetus
		muusika
	Meediajateave Autoriõigused Tutvumine/	kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	1	2	3	
Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks				

ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.				
		Ekskursioon Ohud kodus ja koduümbruses Vestlus Minu vaba aeg Praktilised ülesanded Esmaabi		vene keel loodusõpetus kehaline kasvatus
			Mõistekaart Tervislik eluviis	vene keel
			Praktiline töö Kaalumine, mõõtmine	matemaatika
			Päeviku pidamine Toitumine ja liikumine	loodusõpetus

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.				
			Suhted teistega (sõprus, armastus, perekond,	Emakeel

			vastutus kirjanduses, eneseväljendusoskused, kirjandi, essee, luuletuse kirjutamine).	
			Konfliktid (rahvatarkused, noortekirjanduse näited).	Eesti keel
		Turvalisus ja riskikäitumine (meedia ja teave)	<p>Suhtlemine teistega (Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad, võrdõiguslikkus).</p> <p>Suhtlemine teistega (eakohased kodanikualgatuse võimalused).</p> <p>Suhted teistega (eakohased kodanikualgatuse võimalused, koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused).</p> <p>Suhted teistega (sõpruskond, õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal).</p> <p>Konfliktid (ühiselu reeglid, seadused, kooli kodukord, õiguskord, ühiskonna turvalisusega seotud institutsioonid)</p> <p>Otsustamine ja probleemilahendus (õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal, ühiselu turvalisust tagavad seadused).</p>	Ühiskonnaõpetus
		Tervis (eneseväljendust toetavad tegevused)	Suhted teistega (sõprus, perekond, armastus, vastutus kunstis ja	kunst

			muusikas).	
		Tervislik eluviis (inimene) Murdeiga ja kehalised muutused (inimene) Turvalisus ja riskikäitumine (kesknärvisüsteemi ehitus ja talitlus).		Loodusõpetus
		Tervis (ohutu liikumine ja liiklemine) Tervis (kehalise aktiivsuse mõju tervisele) Tervislik eluviis (teadmised spordist ja liikumisviisidest) Turvalisus ja riskikäitumine (teadmised spordist ja liikumisviisidest) (teadmised käitumisest ohuolukordades, lihtsad esmaabivõtted)		Kehaline kasvatus

Sotsiaalsed	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	4	5	6	
Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.				
				Vene keel
				Eesti keel
				Võõr keel
				matemaatika
		Suured	Vana Egiptus inimese anatoomia	inimeseõpetus

		maadeavastused. Meresõitja Kolumbus. kesk- ja uusajal levinud haigused. Ühised mõisted	Ühised mõisted	
				muusika
				kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.		
		Vene keel
	Demokraatia Mõisted.	Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
	Demokraatia „Turvalisus ja riski-käitumine“ all õnnetus-juhtumite ennetamine, abi kutsumine. Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika
		kunst
		tööõpetus

		kehaline kasvatus
--	--	-------------------

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	7	8	9	
Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.				
	<p>Inimese elukaar ja murdeea koht selles (sotsiaalsed institutsioonid, mis tegelevad ja vastutavad inimeste turvalise arengu eest, valimisõigus. Iseseisev toimetulek, vastutus). (õiguste, kohustuste ja vastutuse osakaal, valikud, seadusandlus)</p> <p>Inimese mina (eesmärkide seadmine, enesearendamine, iseseisev toimetulek, turvalisus, seadusandlus). (ühiselu reeglid, seadused, kooli sisekord, sõpruskond, koolipere, erinevad rahvad, kultuurid ja nende kombes).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused)</p>	<p>Tervis (meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid).</p> <p>Tervis (käitumine kriisiolukorras, Eesti toit, tarbijaõigused)</p> <p>Tervis (abistamisega ja kriisidega seotud institutsioonid, riigi ja KOV ülesanded kriisiolukordade lahendamisel, kooli kriisiplaan, evakueerumine. Sotsiaal-reklaamide, kampaaniate eesmärk ja mõju, sotsiaalne surve, grupi mõju)</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (EU, riiklikud ja KOV tegevused, projektid,</p>		Ühiskonnaõpetus

	<p>, riskide ja ohtude vältimine, abi otsimine).</p>	<p>kampaaniad)</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (ajakirjanduse roll ühiskonnas, sotsiaal-sed rühmad ühis-konnas, kultuuriline mitmekesisus, sotsiaalne õiglus, tõrjutus ja võrd-õiguslikkus)</p> <p>HIV nakkuse leviku mõju majandusele, kultuurile ja poliitika-le Eestis ja maailmas tervikuna).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (vabatahtlik tegevus, noorte osalemis-võimalused, ühiskonnaliikmete õigused, seadus-andlus, elanike turvalisuse tagamine, veebiturvalisus).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (ühiskonnaliikmete õigused, seadusandlus, uimastikuriteod, uimastite kasutamisest tingitud majanduslikud kahjud, statistika).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (päästeteenistus, vältimatu esmaabi, arstiabi korraldus, KOV ja riigi tegevus elanike turvalisuse tagamiseks, sotsiaalreklaamid)</p>		
	<p>Inimese elukaar ja murdeea koht selles (inimese areng, pärilikkus). (inimese paljunemine ja areng, STLH, kontraseptsioon, raseduse kulg, katkestamine)</p>	<p>Tervis (inimese elundkondade anatoomia, talitus ja tervishoid, enamlevinud haigused, SVH, kasvajate riskitegurid ja ennetamine, vaktsineerimine, immuunsus).</p>		<p>Bioloogia</p>

		<p>Tervis (seedimine ja eritamine, aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid, inimese elundkonnad, luud ja lihased, vereringe, hingamine).</p> <p>Tervis (seedeelundkonna ehitus ja talitus, hammaste ehitus, haigused ja tervishoid, diabeet, SVH, osteoporoos, kas-vajad).</p> <p>Tervis (närvisüsteemi ja aju ehitus, tervishoid).</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (mehe ja naise suguelundkonna ehitus ja talitus, viljastumine ja loote areng, inimese areng).</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (STLH, kontraseptsioon, raseduse kulg, katkestamine).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (aju ja närvisüsteem, talitluse regulatsioon).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (luud ja lihased,süda vereringe).</p>		
		Tervis (Eesti põllumajandus, mahe-toit).		Geograafia
	Inimese mina (CV, avalduse jt ametlike kirjade koostamine, eneseanalüüsi kirjutamine, eneseesitlus). (rahvatarkused, noortekirjanduse näited).	<p>Tervis (toiduga seotud rahva pärimused toitu-misega seotud folkloor, vanasõnad, mõistatused).</p> <p>Tervis (eestlaste tunnete sõnavara, vanasõnad).</p>		Eesti keel

		<p>Suhted ja seksuaalsus (armastuse, seksuaalsuse ja suhete teemalised teosed, noorte-kirjandus)</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (noorte-kirjandus). (essee kirjutamine)</p>		
	<p>Inimese mina (oma töö ja selle tulemuste analüüsimine ning hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed).</p>			tööõpetus
		<p>Tervis (kehalise aktiivsuse mõju tervisele)</p> <p>Tervis (regulaarse liikumisharrastuse kui tervist tugevdava tegevuse vajalikkus, teadmised spordist ja liikumisviisidest).</p> <p>Tervis (kehaline aktiivsus ja vaimne tervis, stressi ennetaja ja leevendaja)</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (ohutu liikumine, tegutsemine traumade ja õnnetus-juhtumite korral, esmaabivõtted).</p>		Kehaline kasvatus

Sotsiaallained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	7	8	9	
Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on				

võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.				
				Vene keel
				Eesti keel
				Võõr keel
				matemaatika
	Kirik keskajal Hügieen Tehnika ja meditsiin tervis Ühised mõisted			inimeseõpetus
				muusika
				kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus

Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.		
		Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
	Eestivalitsemiskord turvalisus ja riskikäitumine Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika

		kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus” käsitlemine I kooliastmes

Sotsiaaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	1	2	3	
Toetatakse õpilasekujunemiskõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldnimlikkeja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, eijää ükskõikseks, kuineideiratakse, ning sekkub vajaduse korral omavõimalustepiires.				
		Rollimängud Minu erinevused ja sarnasused teiste inimestega (sõbralik ja kaaslasti toetav suhtumine)	Diskussioon Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, Lapse õigused ja kohustused Rollimängud Käitumisreeglid	Vene keel

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus” käsitlemine II kooliastmes

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus	4	5	6	
<p>Toetatakse õpilasekujunemiskõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja võimalusi pühimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, eijää ükskõikseks, kuineideiratakse, ning sekkub vajaduse korral omavõimaluste piires.</p>				
			(sõprus, armastus, perekond, vastutus kirjanduses, eneseväljendusoskused, kirjandi, essee, luuletuse kirjutamine).	Vene keel
			(rahvatarkused, noortekirjanduse näited).	Eesti keel
			(erinevate rahvaste ja riikide tavad, kombed, seadused).	Võõr keel
		Turvalisus ja riskikäitumine (meedia ja teave)	Eneseanalüüs. (ühiselu reeglid, seadused, kooli kodukord, õiguskord, ühiskonna turvalisusega seotud institutsioonid)	Ühiskonnaõpetus
			(sõprus, perekond, armastus, vastutus kunstis ja muusikas).	kunst
		Tervislik eluviis (inimene) Murdeiga ja kehalised		Loodusõpetus

		muutused (inimene) Turvalisus ja riskikäitumine (kesknärvisüsteemi ehitus ja talitus). Keskkond ja tervis (elu mitmekesisus maal, elukeskkonnad Eestis)		
		Tervis (kehalise aktiivsuse mõju tervisele) Tervislik eluviis (teadmised spordist ja liikumisviisidest) Haigused ja esmaabi (teadmised käitumisest ohuolukordades, lihtsad esmaabivõtted)		Kehaline kasvatus

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	4	5	6	
Toetatakse õpilasekujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, eijää ükskõikseks, kuineideiratakse, ning sekkub vajaduse korral võimaluste piires.				
				Vene keel
				Eesti keel
				Võõr keel
				matemaatika
				inimeseõpetus
				muusika
				kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus

--	--	--	--	--

Ühiskonnaõpetus	5	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemiskõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldnimlikkeja ühiskondlike väärtusijakõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, eijää ükskõikseks, kuineideiratakse, ning sekkub vajaduse korral omavõimaluste piires.		
		Vene keel
	Sotsiaalsed suhted Mõisted Demokraatia „Kodus ja koolis“. Mõisted	Eesti keel
		Võõr keel
		matemaatika
	Sotsiaalsed suhted sugudevahelised erinevused, soorollid. Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika
	Sotsiaalsed suhted teema avamine omaloomingus.	kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemine III kooliastmes

Sotsiaaalained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Inimeseõpetus Toetatakse õpilasekujunemiskõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldnimlikkeja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, eijää ükskõikseks, kuineideiratakse, ning sekkub vajaduse korral omavõimaluste piires.	7	8	9	
	<p>Inimese elukaar ja murdeea koht selles (õiguste, kohustuste ja vastutuse osakaal, valikud, seadusandlus).</p> <p>Inimese mina (eesmärkide seadmine, enesearendamine, iseseisev toimetulek, turvalisus, seadusandlus).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused, riskide ja ohtude vältimine, abistamine).</p>	<p>Tervis (meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid).</p> <p>Tervis (käitumine kriisiolukorras, Eesti toit, tarbijaõigused).</p> <p>Tervis (abistamisega ja kriisidega seotud institutsioonid, riigi ja KOV ülesanded kriisiolukordade lahendamisel, kooli kriisiplaan, evakueerumine. Sotsiaalreklaamide, kampaaniate eesmärk ja mõju, sotsiaalne surve, grupi mõju)</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (EU, riiklikud ja KOV tegevused, projektid, kampaaniad).</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (ajakirjanduse roll ühiskonnas,</p>		Ühiskonnaõpetus

		<p>sotsiaal-sed rühmad ühiskonnas, kultuuriline mitmekesisus, sotsiaalne õiglus, tõrjutus ja võrdõiguslikkus)</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (Inimõigused laste õiguste konventsioon)</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (vabatahtlik tegevus, noorte osalemis-võimalused, ühiskonnaliikmete õigused, seadus-andlus, elanike turvalisuse tagamine, veebiturvalisus).</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (ühiskonnaliikmete õigused, seadusandlus, uimastikuriteod, uimastite kasutamisest tingitud majanduslikud kahjud, statistika).</p> <p>Inimene ja valikud (eesmärkide seadmine, enesearendamine, ise-seisev toimetulek õppimisvõimalused. Eesti haridussüsteem, välisriiki õppima minek, vahetusõpilased, organisatsioonid, töötus, tööturg, eelarve, tööhõive, ettevõtetus).</p>		
	<p>Inimese mina ja murdeea muutused (folkloor, lembekirjandus, noortekirjandus).</p>	<p>Tervis (toiduga seotud rahva pärimused toitu-misega seotud folkloor, vanasõnad, mõistatused).</p> <p>Tervis (eestlaste tunnete sõnavara, vanasõnad).</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (armastuse, seksuaalsuse ja</p>		Eesti keel

		<p>suhete teemalised teosed, noorte-kirjandus)</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine (noorte-kirjandus).</p> <p>Inimene ja valikud (CV, avalduse jt ametlike kirjade koostamine, eneseanalüüsi kirju-tamine, eneseesitlus).</p>		
	<p>Inimese elukaar ja murdeea koht selles (silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis ja maailmas)</p>			<p>Ajalugu</p>
		<p>Tervis (inimese elundkondade anatoomia, talitus ja tervishoid, enamlevinud haigused, SVH, kasvajate riskitegurid ja ennetamine, vaksineerimine, immuunsus)</p> <p>Tervis (seedimine ja eritamine, aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid, inimese elundkonnad, luud ja lihased, vereringe, hingamine)</p> <p>Tervis (seedeelundkonna ehitus ja talitus, hammaste ehitus, haigused ja tervishoid, diabeet, SVH, osteoporoos, kas-vajad).</p> <p>Tervis (närvisüsteemi ja aju ehitus, tervishoid).</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (mehe ja naise suguelundkonna ehitus ja talitus, viljastumine ja loote areng, inimese areng).</p> <p>Suhted ja seksuaalsus (STLH, kontraseptsioon,</p>		<p>Bioloogia</p>

		raseduse kulg, katkestamine). Turvalisus ja riskikäitumine (aju ja närvisüsteem, talitluse regulatsioon).		
	Õnn (kunst ja muusika, kui tunnete ja õnne väljendamise vahendid).			muusika
		Tervis (Eesti põllumajandus, mahe-toit).		Geograafia
	Õnn (kunst ja muusika, kui tunnete ja õnne väljendamise vahendid).			kunst
	Inimese mina (oma töö ja selle tulemuste analüüsimine ning hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed).			tööõpetus
	Õnn (liikumine ja sport kui tervis, stressi leevendajad, õnnetunde ja rahulolu suurendajad).	Tervis (kehalise aktiivsuse mõju tervisele) Tervis (regulaarse liikumisharrastuse kui tervist tugevdava tegevuse vajalikkus, teadmised spordist ja liikumisviisidest). Tervis (kehaline aktiivsus ja vaimne tervis, stressi ennetaja ja leevendaja)		kehaline kasvatus

Sotsiaalsained	Klassid			Teised ainevaldkonnad
Ajalugu	7	8	9	
Toetatakse õpilasekujunemiskõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldnimikke ja ühiskondlike väärtusijakõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, eijää				

ükskõikseks, kuineideiratakse, ningsekkubvjadusekorralomavõimalustepiires.				
		Valgustusajastu funktsionaalne lugemine		Vene keel
		Rahvuslus jarahvus riigid Mõisted.		Eesti keel
		Kodusõda Inglismaal. Inglismaa kuningad, Inglismaa, Šotimaa, Iirimaa, Walesi kaart ja keskused.		Võõr keel
	Araablased oskus püstitada probleemi, loogiliselt arutleda, lugeda materjalist välja vajalikku infot	Kodusõda Inglismaal. töö ajateljega.		matemaatika
				inimeseõpetus
				muusika
	Kirik keskajal maal ja skulptuur keskajal Ühised mõisted			kunst
				tööõpetus
				kehaline kasvatus

	Reformatsioon Euroopa rigid Töö kardiga.	Rahvuslusjarahvus riigid Inglismaa, Šotimaa, Iirimaa kaart. Töö kardiga		geograafia
--	---	---	--	------------

Sotsiaalsained		
Ühiskonnaõpetus	9	Teised ainevaldkonnad
Toetatakse õpilasekujunemistkõlbeliseltarenenudinimeseks, kesmõistab üldnimlikkeja ühiskondlikkeväärtusijakõlbluspõhimõtteid, järgibneidkoolisjaväljaspoolkooli, eijää ükskõikseks, kuineideiratakse, ningsekkubvadjadusekorralomavõimalustepiires.		
	Meedia ja teave autorsus	Vene keel
		Eesti keel
		Võõr keel
	Ühiskonna sotsiaalne struktuur statistika kasutamine	matemaatika
	Ühiskonna sotsiaalne struktuur inimene ja sotsiaalne käitumine. Ühised mõisted	inimeseõpetus
		muusika

	Meedia ja teave autoriõigused, sümbolid	kunst
		tööõpetus
		kehaline kasvatus
	Töö kardidega	Geograafia

1.6 Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega; kodutöö maht määratakse kooskõlas seaduse nõudmistega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvialadega tegelda;
- 3) võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd ning teised kooperatiivse õppimise vormid), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks; on kirja pandud õpetaja töökavasse;

Sotsiaalne	1kl	2kl	3kl	4kl	5kl	6kl	7kl	8kl	9kl
Inimeseõpetus									
Paaris- ja rühmatööd		<p>Minu erinevused ja sarnasused teiste inimestega</p> <p>Iga inimese väärtus</p> <p>Tervislik eluviis</p> <p>Rahva kalendri Tähtpäevad Eesti rikkus</p>	<p>Mina ja endasse suhtumine</p> <p>Tervislik eluviis</p> <p>Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine</p> <p>Käitumisreeglid</p> <p>Mäng ja töö</p> <p>Mina ja kodumaa</p>		<p>Tervis</p> <p>Tervislik eluviis</p> <p>Murdeiga ja kehalised muutused</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Haigused ja esmaabi</p>	<p>Mina ja suhtlemine</p> <p>Suhtlemine teistega</p> <p>Suhted teistega</p> <p>Konfliktid</p> <p>Otsustamine ja probleemilahendused</p> <p>Positiivne mõtlemine</p>	<p>Inimese elukaar ja murdeea koht selles</p> <p>Inimese mina</p> <p>Inimene ja rühm</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Inimese mina ja murdeea muutused</p> <p>Õnn</p>	<p>Tervis</p> <p>Suhted ja seksuaalsus</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Inimene ja valikud</p>	
Õppekäigud		Ohud kodus ja koduümbruses	Minu linn					Noorte Nõustamiskeskused	
Praktilised tööd		<p>Esmaabi</p> <p>Kodused tööd</p> <p>Eesti-minu kodumaa</p> <p>Rahvakalendri tähtpäevad</p>	<p>Mina ja tervis</p> <p>Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras</p> <p>Mäng ja töö</p> <p>Eesti vabariigi ja kodukoha sümbolid</p>		<p>Murdeiga ja kehalised muutused</p> <p>Keskkond ja tervis</p>	<p>Suhtlemine teistega</p> <p>Positiivne mõtlemine</p>	<p>Inimese mina</p> <p>Õnn</p>	<p>Tervis</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Inimene ja valikud</p>	
Ajalugu									
Paaris- ja rühmatööd						Vanad - Idamaad	Linnad ja kaubandus	Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu	Teine maailmasõda 1939-1945.
Õppekäigud							Eesti Rootsi		

- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni; rakendatakse individuaalseid õppekavu;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; IT- kasutamist määratakse õpetaja töökavasse;
- 6) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel; on kirja pandud õpetaja töökavasse;

Sotsiaaalained	1kl	2kl	3kl	4kl	5kl	6kl	7kl	8kl	9kl
Inimeseõpetus									
Arvuti/multimeediaklass		Eesti-minu kodumaa Rahvakalendri tähtpäevad	Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras Õppimine Mäng ja töö Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine Turvaline käitumine meediakeskkonnas Mina ja kodumaa Erinevate rahvaste tavade ja kombed		tervislikust eluviisist Videofilmid , animatsioonid inimese suguelundite anatoomiast ja füsioloogiast. ESL videofilmid “Ah nii see käibki” Õppefilm „Sul on ainult üks elu“ Õppefilm „Olla mõnusad uimastiteta“ Videofilmi vaatamine ja analüüs. Õppefilm „Mõttein“ Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumite korral	enesekontrollitesti koostamine, vastastikune lahendamine. Tv ül. Frontaaltöö. Tv ül analüüs. (videod, filmid, ilukirjanduslikud tekstid): konflikti ennetamine, lahendusviisid	Turvalisus ja riskikäitumine Animatsioonid inimese suguelundite anatoomiast ja füsioloogiast. ESL videofilmid “Ah nii see käibki” Mehe ja naise kujutamine soostereotüüpide leidmine ESL videofilm “Noorte seksijuht”	Stressi- ja kriisisituatsioonide analüüs STLH ja nende väätimine. Turvalisus ja riskikäitumine Õppefilm „Mõttein“	
Kooliümbrus		Liiklusreeglid	Liiklusreeglid						
Looduskeskkond			Liiklusreeglid						
Muuseumid		Eesti-minu	Mina ja						

- 7) arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikkust eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 8) kasutatakse mitmekülgset õppemeetodite valikut rõhuasetusega aktiivõppemeetodeile: vestlus, arutelu, diskussioon, juhtumianalüüs, paaritöö, projektõpe, rollimäng, rühmatöö, väitlus, ajurünnak; ajaloolise kujutluse loomine, tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine, ühistegevus ja vabatahtlik töö, heategevusprojekt); on kirja pandud õpetaja töökavasse;
- 9) luuakse võimalused koostada referaat, ajajoon, õpimapp ja uurimistöö, teha praktilisi uurimistöid (nt töö allikate ja kaardiga, töölehtede ja kontuurkaardi täitmine, küsitluse korraldamine, loovtöö/arutluse/arvamusloo kirjutamine, töö esitlemine, infootsing teabeallikatest, infoanalüüs, klassielu reeglite, päevaplaani ja isikliku eelarvekoostamine, statistika ning juriidilise dokumendi lugemine, dokumendiplankide täitmine), osaleda temaatilistes mängudes (nt tarbijakaitse), kriitiliselt analüüsida reklaami, teemakohaseid filme jms;
- 10) laiendatakse õpikeskkonda: sotsiaal-kultuuriline ja ajaloolis-kultuuriline keskkond (muistised, ehitised), arvuti/ multimeediaklass, asutused, muuseumid, näitused, raamatukogu, looduskeskkond, kohaliku omavalitsuse ja riigiasutused, ettevõtted, mittetulundusühingud, arhiivid jm;
- 11) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga (kohtuda erinevate inimestega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane.

1.7 Hindamise alused.

Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut, et kujuneks positiivne minapilt ja adekvaatne enesehinnang. Ainekavas on kirjeldatud õppeaine õpitulemused kooliastmete kaupa kahel tasemel: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ning osaoskuste õpitulemused. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele ning õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemise arengut. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hoiakute ja väärtuste kohta (nt huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, reeglite järgimine) antakse tagasisidet. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste hindamise vormid peavad olema mitmekesised. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tähtsal kohal on kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustakse kooli õppekavas. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Aineteadmisi ja -oskusi ning hoiakuid hinnates on põhirõhk kujundaval hindamisel. Õpitulemusi hinnates kasutatakse mitmekesiseid ja õpitulemustega vastavuses olevaid vorme, mis sisaldavad suulisi, kirjalikke ja praktilisi ülesandeid. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Praktiliste tööde puhul hinnatakse mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab õpituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Inimeseõpetuses tähendab hindamine konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist, kusjuures põhiohk on õpilase arengu toetamisel, seejuures pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse kujundavat tagasisidet ka väärtuste ning hoiakute kohta. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpitulemusi kontrollides tuleb jälgida teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu. Hindamise vormid sisaldavad 5. klassis suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist, samuti allika usaldusväärsust info edasikandmisel. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja ainealast õige kirja. 5. klassis ei kontrollita kontrolltöödega enam kui üht õpitut teemat korraga. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid III kooliastmes peavad olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi jaurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide teadmisele tuleb eelistada tähtsamate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu. III kooliastmes sobivad kontrolliks ja hindamiseks nii avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded.

Ühiskonnaõpetuses tuleb hindamisel II kooliastmes arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgida jõukohasuse põhimõtet märksõnadest lahendamist toetava selgituseni ning täpse juhendini. Kokkuvõtva hindamiseks sobivad arvamislugu ja juhtumianalüüs, dokumendi ja kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuvõtmine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info leidmine, kasutamine ja rühmitamine.

III kooliastmes sobivad kokkuvõtteks hindamiseks probleemküsimuste avamine, arvamustlugu, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ja karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud jaetteatud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info rühmitamine. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö plaanimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järeldamise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.

Õpilase ja õpetaja koostöös hinnatakse ka õpilase õpitulemusi koolivälises mitteformaalses õppes, kui seal omandatu vastab taotlevatele õpitulemustele (nt osavõtt projektidest, tegevus õpilasesinduses või kodanikuühendustes jm).

1.8 Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab valdava osa õppes klassis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatöökaks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid;
- 2) internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus jm) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
- 2) kasutada klassiruumis ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid:
  - a) Eesti Vabariigi põhiseadus;
  - b) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon;
  - c) ÜRO lapse õiguste konventsioon;
  - d) ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid;
  - e) allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed;
  - f) elulooraamatud ja teabekirjandus;
  - g) auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid;
  - h) illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid);
  - i) IKT-põhised õppematerjalid;
  - j) ajalehed ja ajakirjad;
  - k) statistilised ja metoodilised materjalid

